

פרשת מקץ

ויגלח ויחלף שמלתיו

"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו ויבא אל פרעה". [מ"א י"ד]

בתרגום אונקלוס תרגם "ויגלח" – "וספר". יעוין בספר "צפנת פענח" להגאון הרוגוצ'ובי זצ"ל שהביא, דשינה כאן התרגום בתרגומו, דבכל מקום גבי גילוח מתרגם "וגלח" וכדו'. [יעוין פרשת נשא ו' ט' "וגלח ראשו". ות"א "ויגלח רישה"] ואילו כאן תרגם "וספר" וצ"ב.

וביאר הדבר, דכיון שיוסף "נזיר עולם" היה, וכמבואר בגמ' שבת [קל"ט ע"א] והנהה הדין הוא ש"נזיר עולם" אינו מגלח אלא רק "מיקל בתער" [יעוין גמ' נזיר ד' ע"א] לפי"ז נראה דע"כ תרגם "וספר" דאינו אלא "מיקל בתער".

הגרי"ד זצ"ל בן מרן הגרייז' זצ"ל תירץ קושית הרוגוצ'ובי זצ"ל בפשיטות, דהתם בפרשת נשא, כיון שדין הוא ל"גלות חייבת תרגום האונקלוס "וגלח". אבל הכא שלא היה על יוסף "דין גילוח" לכך תרגם "וספּר". ודו"ק.

ויגלח ויחלף שמלתיו

"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו ויבא אל פרעה" [מ"א י"ד]

כתב רש"י "ויגלח מפני כבוד המלכות".

הנה התבונן נא, יוסף הצדיק היה מושלך בבית האסורים שנים רבות לאחר שהייתו בבית פוטיפר עבד לאדניו. וכמו כן ביקש משר המשקים שיזכירנה לפני פרעה, ולא נענה. והנה עתה נראה לפנינו שביב אור בקצה מנהרת בית הסוהר, "וישלח פרעה ויקרא את יוסף". עומד הוא לפני רגע מכריע והרת עולם בנוגע לכל חייו ועתידו. ויודע הוא היטב שאם ימצא חן בעיני פרעה שפע טוב יושפע עליו. ואם תלילה לא ימצא חן בעיני פרעה אחריתו מרה.

וא"כ ודאי וברור הוא שיתכונן יוסף בכל כוחו לקראת מפגשו זה עם פרעה ויחליף בגדי בית הסוהר וכן יתגלח וכו'. כדי להתגלות בפני פרעה במלוא יופיו והדרו. ולא להחמיץ את הזדמנות הפז הנקרית לפניו. אעפ"כ כתב רש"י דכל מה שהתגלח יוסף היה "מפני כבוד המלכות". וחזינן דלא טובת נפשו עמדה ברגע זה לנגד עיניו אלא חובתו מתורת "דרך־ארץ" בכבוד מלכות.

כמה גדלות נפש, זכות, ובר לבב בתכלית השלימות יש בדבר זה, אשר בו מתגלה לנו בכל עוצמתה טוהר נפשו של יוסף הצדיק. דו"ק היטב. [מדברי מו"ר הגרש"ז ברוידא שליט"א]

איש נבון וחכם

"ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתהו על ארץ מצרים". [מ"א ל"ג]

יש להתבונן לשם מה דרושות "תבונה וחכמה" לתפקיד זה להיות אחראי על איסוף האוכל של השנים הטובות. והרי לצורך "אגירת המזון" ואיחסונו דרוש לכאורה איש "מסודר וחרוץ"?

ביאר זאת הגר"א לאפיאן זצ"ל, דכאן לא היתה זו "אגירה רגילה" אלא אגירה מיוחדת שדרושה לה תבונה מיוחדת. דבר ידוע הוא שבשעת שובע, ובמיוחד שובע גדול כפי שנאמר בפתרון החלום, ישנו זלזול בהערכה כלפי האוכל. מכיון שיודעים שהשפע מצוי אף אחד אינו חוסך ואינו מקמץ. לעומת זאת בשנת בצורת או בכל מצב של חוסר אוכל בגלל איזו סיבה שהיא, קופצים על כל גרגיר של חטה, כל שיירי מזון נחשבים אז למעדני מלכים. כידוע מן הסיפורים על עיתות מצוקה ר"ל.

כאשר באים לאגור מזון "שבע שנות השבע" עבור תקופה מאוחרת יותר של "שבע שנות רעב" צריכים לפתח תחושה של שנות רעבון בזמן של השפע. רק מתוך תחושה שכזו יכולים לצבור בר כראוי. לפתח תחושה כזו אין מספיק אדם בעל כושר ארגון, אלא לזה יש צורך "באיש נבון וחכם". החכם רואה את הנולד, לא רק "יודע" את נולד, אלא רואה אותו לנגד עיניו. הוא מסוגל להתייחס אל הנולד כאילו הוא נמצא כבר. בתבונתו יידע לכלכל את מעשיו בדרך הנכונה, ולחיות בשנות השבע עם השגות של "שנות רעב". ולכן רק "איש נבון וחכם" יוכל לנצח על מלאכת קצירת האוכל לקראת שנות הרעב.

אף אנו בעוה"ז נמצאים מבחינת האפשרות לקיים מצוות, "בשנות שובע גדול". במשך שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, יש לנו הזדמנויות אין ספור לקבוץ ולאגור מצוות וזכויות לקראת העוה"ב. הזמן של חיי העוה"ב מבחינת קיום מצוות נקרא "שנות רעב". בהגיע האדם לעולם ההוא, שוב אין לו כל אפשרות להוסיף על זכויותיו. ידוע על הגר"א מוילנא זצ"ל שבכה לפני מותו. משהתפלאו הנוכחים על מה בוכה גאון ישראל שכל חייו הגה ועמל בתורה בלא הפסק, ובודאי מזומן הוא לחיי העוה"ב. נטל הגאון את ציציותיו בידו ואמר: "כמה קשה להפרד מעולם המעשה, אשר רק בו אפשר להגיע לדרגות הגבוהות ביותר מתוך דברים של מה בכך. הנה מצוה כה קלה וכה פשוטה כ"לבישת